

چالش‌های اخلاق حرفه‌ای در بین روان‌شناسان یک نیروی نظامی؛ با رویکرد کیفی

رامین سپهوند^۱، امیرمحسن راه‌نجات^{۲*}، هاله شاهد حق‌قدم^۳، وحید دنیوی^۴، ارسیا تقوا^۵

تاریخ دریافت: 98/10/12

تاریخ پذیرش: 99/3/25

تاریخ انتشار: 99/5/4

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

روان‌شناسان نظامی و دیگر متخصصان مشاغل سلامت روان نظامی به‌طور منظم در مجاورت با بیماران بالقوه‌ی خود زندگی و کار می‌کنند. مهم‌ترین نگرانی‌های روان‌شناسان نظامی به‌طور مشترک، روابط چندگانه، مسائل محرمانه، افشاء و اجتناب از آسیب است. این مطالعه با هدف بررسی طیفی از چالش‌های اخلاقی تجربه‌شده توسط تعدادی از روان‌شناسان نظامی شاغل در مراکز مشاوره یکی از نیروهای نظامی ایران انجام شد. این مطالعه به روش کیفی با رویکرد تحلیل محتوا، در یکی از نیروهای نظامی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۸ انجام شد. مشارکت‌کنندگان شامل ۳۱ نفر از روان‌شناسان نظامی شاغل در مراکز مشاوره‌ی نیروی مذکور در کل کشور بودند که دارای مدرک کارشناسی‌ارشد یکی از گرایش‌های روان‌شناسی بودند و پنج تا پانزده سال سابقه‌ی فعالیت داشتند. به دلیل دشواری دسترسی، داده‌ها با پرسش‌نامه‌ی الکترونیکی گردآوری شد. مفاهیمی که مشارکت‌کنندگان به‌عنوان چالش‌های اخلاق حرفه‌ای از آن یاد می‌کردند، به‌ترتیب در دسته‌های مرزهای صلاحیت، رازداری، روابط چندگانه و تغییر ناگهانی نقش طبقه‌بندی شدند. نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که یکی از دغدغه‌های تأثیرگذار بر عملکرد روان‌شناسان نظامی، موضوع اخلاق و چالش‌های مربوط به آن در یگان خدمتی‌شان است؛ بنابراین به روان‌شناسان نظامی پیشنهاد می‌شود که از طریق شرکت در کارگاه‌های آموزشی با تصمیم‌گیری‌های اخلاقی مهم و تعارض‌های اخلاقی ذاتی در محیط‌های نظامی آشنا گردند؛ همچنین در کسب مشورت و نظارت، فعال باشند و خودشان را در برنامه‌های خودپایشی درگیر کنند تا بتوانند به‌طور مداوم در تصمیم‌گیری اخلاقی اثربخش مشارکت نمایند.

واژگان کلیدی: اخلاق حرفه‌ای، چالش‌های اخلاقی، روان‌شناسان نظامی

1. دانشجوی دکتری روان‌شناسی نظامی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، تهران، ایران.
 2. استادیار گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
 3. کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ورامین، ورامین، ایران.
 4. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
 5. استاد گروه روان‌شناسی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
- * نویسنده‌ی طرف مکاتبه: تهران، انتهای بولوار ارتش، تلفن: ۰۹۳۵۲۴۰۲۵۵۲.

Email: arahnedjat@yahoo.com

مقدمه

موضوع پایبندی به اصول اخلاقی، سنگ بنای روان‌شناسی حرفه‌ای را تشکیل می‌دهد. سازمان‌های حرفه‌ای ناظر بر عمل روان‌شناسان نیز، همسو با این هدف، کدهای اخلاقی را طراحی و اجرا می‌کنند؛ برای این منظور هر کشوری قوانین و معیارهایی خاص دارد و روان‌شناسان در حوزه‌ی کاری خود، موظف به پیروی از آنها هستند. اخلاق مسأله‌ای بسیار مهم برای روان‌شناسان است؛ زیرا آنها مسئول برنامه‌ریزی و ارائه‌ی مداخله‌هایی هستند که می‌تواند بر زندگی دیگران بسیار تأثیر بگذارد (۱). روان‌شناسان باید از دستورالعمل‌های اخلاقی درباره‌ی مسائلی مانند صلاحیت حرفه‌ای، رازداری، احترام به حقوق و شأن دیگران، رضایت مراجع، مرزهای بین‌فردی و حفظ معیارهای بالا در رفتارهای شخصی پیروی کنند (۲-۵).

از طرف دیگر روان‌شناسان در محیط‌های مختلف و با انواع مراجعان کار می‌کنند و هر محیط دارای این پتانسیل است تا روان‌شناسان را با مجموعه‌ای از چالش‌های حرفه‌ای و شخصی و اخلاقی روبه‌رو کند؛ یکی از این محیط‌ها با ویژگی‌های خاص به لحاظ چالش‌های اخلاقی برای روان‌شناسان، محیط‌های نظامی است. اگرچه روان‌شناسان نظامی برای اجرای اصول و ارزش‌های اخلاقی آموزش دیده‌اند، اما محیط نظامی برای آنان دارای تفاوت‌های زمینه‌ای و ملموس است که آن را از سایر محیط‌های بالینی متمایز می‌سازد (۶). در محیط نظامی، تعهدات سازمانی و بالینی می‌توانند گاهی اوقات با یکدیگر متناقض باشند (۷).

روان‌شناسان نظامی و دیگر متخصصان مشاغل سلامت روان نظامی^۱ به‌طور منظم در مجاورت با بیماران بالقوه‌ی خود زندگی و کار می‌کنند. در تماس بودن با بیماران تقریباً

اجتناب‌ناپذیر است. همچنین ممکن است به همکاران یا در بعضی مواقع به فرماندهان و افراد بالادست نیز خدمات ارائه شود. آنها اغلب با بیماران گذشته، فعلی یا آینده‌ی خود کارهای غیربالینی انجام می‌دهند. تقریباً همیشه اولین وظیفه آنها نظامی بودن است؛ به بیان دیگر درحالی‌که کار اصلی ایشان ارائه‌ی خدمات روان‌شناختی است، در صورت لزوم یا بر اساس دستورالعمل‌های موجود، روان‌شناسان نظامی باید برای مشارکت در فعالیت‌های نظامی دیگر، از جمله حضور در جنگ و مأموریت‌های نظامی در زمان صلح آماده باشند (۸)؛ از این رو، یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های روان‌شناسان نظامی به‌طور مشترک، تعارض نقش‌ها، روابط چندگانه، حفظ مسائل محرمانه، افشا و اجتناب از آسیب بوده است (۹ و ۱۰).

تعارض نقش‌ها^۲ یا تعهد هم‌زمان به دو یا بیشتر از دو نهاد، موضوعی تکراری برای متخصصان بالینی نظامی است (۱۱). معضلات اخلاقی ناشی از تعارض نقش‌ها زمانی رخ می‌دهد که بین وفاداری یا تعهدات به بیماران و سازمان تعارض وجود دارد (۱۲ و ۱۳) و برای مدیریت و کنترل آنها به دوراندیشی فراوانی نیاز باشد. اگر خواسته‌های یک سازمان با روان‌شناسان وابسته به آن سازمان یا با نظام‌نامه‌ی اخلاقی در تضاد باشد، روان‌شناسان ماهیت تضاد را مشخص و تعهد خودشان را به نظام‌نامه‌ی اخلاقی آشکار می‌کنند و تا حد امکان و تا آنجایی که مجاز به پایبندی به نظام‌نامه‌ی اخلاقی هستند به حل تعارض به‌وجودآمده می‌پردازند (۲) و حل این تعارض می‌تواند بسیار چالش‌برانگیز باشد (۱۴).

روابط چندگانه^۳ هم یکی از معضلات مهم برای روان‌شناسان نظامی است (۱۵ و ۱۶). اگر به صورت منطقی و عقلانی مشخص شود که روابط چندگانه به عینیت، صلاحیت یا کارایی و اثربخشی در عملکرد وی به‌عنوان یک روان‌شناس

2. Mixed-Agency

3. Multiple Relationships

1. Military Mental Health Professionals (MMHPs)

می‌بیند؛ زیرا سوابق روان‌شناختی بیمار نظامی در معرض آسیب‌پذیری است و برای وی رازداری مقدس است و پذیرش محدودیت‌های مختلف تحمیل‌شده به‌وسیله‌ی مقررات نظامی در زمینه‌ی نقض رازداری دشوار است (۲۰ و ۱۹). هر چند می‌توان برای فرماندهان، محدودیت‌ها در زمینه‌ی افشای اطلاعات مراقبت‌های بهداشتی را طی جلسات رسمی و غیررسمی توضیح داد و برای اطلاعات بیشتر از متخصصان همکار مثل روان‌پزشکان و وکلای نظامی نیز بهره برد (۲۱).

روان‌شناسان نظامی ممکن است استرس ناشی از تعارض نقش‌ها را زمانی که در حوزه‌ای جدید مشغول به فعالیت می‌شوند، تجربه کنند. در این زمان انتظار می‌رود که مرزهای صلاحیت خود را گسترش دهند و به دقت مهارت‌های واقعی خود را متناسب با بافت و جمعیت هدف، در نظر بگیرند (۲۲). راه‌های کسب صلاحیت که شامل کسب آموزش‌های لازم، جست‌وجوی یک ناظر و مربی ماهر و غوطه‌ور نمودن خود در منابع موجود است باید پیگیری شوند. بی‌صلاحیتی می‌تواند نیروهای نظامی را در معرض خطر قرار دهد و روان‌شناس نظامی مسئول است.

با توجه به اهمیت رعایت نظام‌نامه‌های اخلاقی در بین روان‌شناسان نظامی، شیوع نسبتاً بالای چالش‌های اخلاقی در بین روان‌شناسان نظامی و نبود مطالعه‌ی جامع در این حوزه که می‌تواند پیش‌درآمد پژوهش‌های بعدی در زمینه‌ی ارائه‌ی مداخلات مناسب در زمینه‌ی کاهش چالش‌های مذکور باشد، این مطالعه با هدف بررسی طیفی از تجربه‌ها و چالش‌های اخلاقی ۳۱ نفر از روان‌شناسان نظامی شاغل در مراکز مشاوره‌ی یگان‌های یکی از نیروهای نظامی ایران در سال ۱۳۹۸ انجام شد.

روش کار

این مطالعه با روش کیفی با رویکرد تحلیل محتوا، در یک

آسیب می‌رساند یا از جهات دیگر باعث خطرات بهره‌کشی یا آسیب برای فردی که با او رابطه‌ی حرفه‌ای برقرار کرده است می‌گردد، باید از واردشدن به روابط چندگانه خودداری کند. درباره‌ی روابط چندگانه (هم روان‌شناس بودن و هم نظامی بودن)، ایجاد و نگهداری مرزهای روشن بین روان‌شناسان و بیماران آن‌ها، محدوده‌ای مهم در عملکرد حرفه‌ای است (۲).

یکی دیگر از مهم‌ترین تفاوت‌ها در زمینه‌ی رعایت نظام‌نامه‌های اخلاقی در محیط‌های نظامی، اصل رازداری^۱ است (۶). طبق تحقیقات جانسون^۲ (۱۶)، در بیشتر موارد در محیط‌های نظامی سوابق بیمار جزئی از دارایی‌های دولت است. اطلاعاتی که در محیط‌های غیرنظامی به‌عنوان اسرار خصوصی مراجع دارای حرمت و احترام هستند ممکن است در ارتش بر اساس قوانین نظامی از افشای^۳ آن‌ها محافظت نشود (۱۷). روان‌شناسان نظامی می‌توانند برخی از این مشکلات را به این صورت حل کنند که به‌وضوح راجع به محدودیت محرمانه‌بودن سوابق به بیمار اطلاع دهند و رضایت آگاهانه‌ی بیمار را برای انتقال اطلاعات به یک شخص ثالث کسب کنند (۱۸). چنین راهبردهایی به‌وضوح در کدهای اخلاقی عملکرد روان‌شناسان وجود دارد (۲-۴)؛ مثلاً به بیمار اطلاع می‌دهند علاوه بر قانون «سه بزرگ»^۴ در زمینه‌ی دلایل افشاگری که شامل صدمه‌زدن به خود و دیگران و کودکان است، سوءاستفاده‌های خانوادگی، رفتار هم‌جنس‌گرایانه، انواع فعالیت‌های گوناگون تبهکارانه و هر چیز منفی که صلاحیت انجام وظیفه را متأثر و مخدوش کند بدون رضایت آن‌ها افشا می‌گردد (۱۷). در اینجا است که روان‌شناس نظامی فشار و چالش زیادی را باید تحمل کند و خود را ناتوان از رازداری

1. Confidentiality
2. Johnson
3. Disclosure
4. Big Three

۲. تأییدپذیری^۲: توافق اعضا روی مصاحبه‌ها، کدهای فرعی و اصلی؛
۳. قابلیت اعتماد^۳: استفاده از نظرات همکاران و مطالعه‌ی مجدد داده‌ها؛

۴. انتقال‌پذیری^۴: ارائه‌ی نقل‌قول‌های مستقیم.
برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، پس از اخذ نظرات روان‌شناسان مشارکت‌کننده در این پژوهش، بر اساس دیدگاه کوربین^۵ و اشتراوس^۶ (۲۵) پاسخ‌ها از سوی دو نفر از پژوهشگران (یک نفر دکترای روان‌شناسی نظامی و یک نفر دانشجوی دکترای روان‌شناسی نظامی) که بر مفاهیم، لغات و اصطلاحات حوزه‌ی روان‌شناسی نظامی مسلط بودند، به‌طور جداگانه مطالعه و پس از مقایسه با همدیگر مورد توافق نهایی قرار گرفتند. سیزده مقوله‌ی فرعی به‌دست‌آمده از کدگذاری اولیه را به لحاظ مفهومی خلاصه و دسته‌بندی کرده و در نهایت پنج مقوله‌ی اصلی استخراج شدند.

یافته‌ها

روان‌شناسانی که در این تحقیق شرکت کردند شامل چهار زن و ۲۷ مرد بودند که بین ۳۰ تا ۴۵ سال سن داشتند؛ تمامی مشارکت‌کنندگان کارشناسی‌ارشد یکی از گرایش‌های روان‌شناسی بودند و بین پنج تا پانزده سال سابقه‌ی کار و فعالیت در حوزه‌ی روان‌شناسی داشتند. همه‌ی شرکت‌کنندگان بیان کردند که در طول کار به‌نوعی چالش‌های اخلاق حرفه‌ای را تجربه کرده‌اند. بیشترین فراوانی چالش اخلاق حرفه‌ای در بین مشارکت‌کنندگان مسأله‌ی «مرزهای صلاحیت» بود و مفاهیمی که مشارکت‌کنندگان به‌عنوان چالش‌های اخلاق حرفه‌ای از آن یاد می‌کردند، تحت چهار مقوله‌ی اصلی به شرح جدول شماره‌ی یک طبقه‌بندی شد.

نیروی نظامی در سال ۱۳۹۸ انجام شد. مشارکت‌کنندگان، ۳۱ نفر از روان‌شناسان نظامی شاغل در مراکز مشاوره‌ی یگان‌های نظامی کل کشور بودند. به دلیل بعد مسافت و دشواری دسترسی به برخی روان‌شناسانی که در مناطق مختلف کشور بودند، داده‌ها با پرسش‌نامه‌ی الکترونیکی گردآوری شد؛ همچنین در لینک دعوت ارسالی، ضمن معرفی پژوهشگران، هدف از مطالعه و نیز اختیاری و داوطلبانه‌بودن شرکت در آن بیان و از مشارکت‌کنندگان خواسته شده بود بدون درج نامشان، چالش‌های اخلاق حرفه‌ای را که در طول فعالیتشان به‌عنوان روان‌شناس با آن مواجه شده‌اند، تعریف کنند. افزون‌براین، از آن‌ها خواسته شد تا از ذکر نام مراجعان یا هر اطلاعات فردی و نظامی دیگر پرهیز نمایند. پرسش باز بدون محدودیت در پاسخ‌دهی سؤال زیر بوده است:

«آیا شما در طی فعالیت حرفه‌ای خود به‌عنوان روان‌شناس با چالش‌های اخلاقی مواجه شده‌اید؟ در صورت مثبت‌بودن پاسخ، لطفاً با ذکر جزئیات بیان بفرمایید.»

در این پژوهش، برای بررسی اعتبار پرسش‌نامه از روش اعتبار محتوا استفاده شد. بر این اساس ابتدا به‌وسیله‌ی مطالعه‌ی فصل چالش‌های اخلاقی کتب روان‌شناسی نظامی (۲۳ و ۲۴) و نظرات همکاران مقاله، پرسش‌نامه تدوین و برای تعیین اعتبار آن از نظرات اصلاحی سه نفر از اعضای هیئت علمی گروه روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی دانشگاه علوم پزشکی نیروی مربوطه بهره گرفته شد. در نهایت پس از انجام اصلاحات لازم، پرسش‌نامه‌ی نهایی تدوین و در مطالعه از آن استفاده شد.
به منظور افزایش استحکام داده‌ها از روش‌های زیر استفاده شد:

۱. اعتبار^۱: درگیری طولانی‌مدت پژوهشگران (غرق شدن در داده‌ها و مشاهده‌ی پیگیر)؛

2. Conformability
3. Dependability
4. Transferability
5. Corbin
6. Strauss

1. Credibility

جدول شماره ۱ - مقوله‌های اصلی و فرعی

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
رازداری	الف. مشخص نبودن مراجع؛ ب. تأکید نظام ارجاع مراکز پزشکی مبنی بر قید مشکلات بیمار؛ ج. وضعیت خدمت روان‌شناسان.
مرزهای صلاحیت	الف. نداشتن پروانه‌ی کار تخصصی از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره کشور؛ ب. ضعف سیستم آموزش دانشگاهی؛ ج. نداشتن سوپروایزر در محیط کار؛ د. تخصصی نبودن فعالیت روان‌شناسی در یگان.
روابط چندگانه	الف. ناممکن بودن انتخاب در ورود / خروج رابطه‌ی درمانی؛ ب. صلاحیت اخلاقی خود روان‌شناس.
تغییر ناگهانی نقش	الف. سازماندهی روان‌شناس در جدول سازمان رزمی؛ ب. کمبود نیروی انسانی.

رازداری

الف. مشخص نبودن مراجع (به‌عنوان مثال مراجع سرباز است یا فرماندهی ارجاع‌دهنده؟)
مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۱۰: «تجربه‌ای که در این باره دارم مربوط به چند سال قبل می‌شه که به علت اینکه تازه وارد حرفه‌ی روان‌شناسی شده بودم و دوره‌ی اخلاق حرفه‌ای خاصی ندیده بودم. کل پرونده‌ی یک سرباز با مشکلات جنسی رو فرستادم پیش نماینده‌ی بازرسی یگان؛ هیچی دیگه جونم واست بگه که مراجع صاف اومد دم دفتر مشاوره و اینجانب رو شست و پهن کرد رو طناب. این شد که دیگه نقض نکردم حتی کوچک‌ترین چیز رو؛ البته در صورت درخواست سلسله‌مراتب هم سعی می‌کنم خلاصه‌ای خیلی

مختصر با اصطلاحات کاملاً تخصصی به کار ببرم.»

ب. تأکید نظام ارجاع مراکز پزشکی مبنی بر قید مشکلات

بیمار

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۲۸: «در سازمان محل خدمتم تقریباً هرچند وقت یک بار با مسأله‌ی رازداری درگیر هستم که در این جور مواقع ناچار به نقض رازداری می‌شم. چند وقت پیش یه مراجع داشتم که مشکل اعتیاد داشت مجبور شدم هم برای اعزام به بیمارستان و هم برای معاف‌کردنش از نگهبانی و... با فرمانده‌اش تماس بگیرم.»

ج. وضعیت خدمت روان‌شناسان

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۲: «من و یه روان‌شناس دیگه مسئول مرکز مشاوره‌ی توی منطقه هستیم و پونزده روز من اونجام و پونزده روز ایشون؛ برای سربازهایی که مشکل دارن و تحت نظرم هستن توی پونزده روزی که نیستم مجبورم شرح حال و پرونده‌هاشون رو در اختیار همکارم قرار بدم و...»

مرزهای صلاحیت

الف. نداشتن پروانه‌ی کار تخصصی از سازمان نظام

روان‌شناسی و مشاوره‌ی کشور

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۲۵: «واقعیت اینه که من و خیلی از همکارها پروانه نداریم و حتی خیلی‌ها ليسانس هستن و اگه پای مسائل قانونی وسط بیاد یا شکایتی بشه نمی‌دونم چه اتفاقی بیفته.»

ب. ضعف سیستم آموزش دانشگاهی

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۳: «آخه پیام نور درس خونده بودم و در ابتدا که کار درمان رو آغاز کرده بودم بعد از جلسه‌ی ارزیابی با همکاری که تجربه‌ی بیشتر از من رو داشت صحبت می‌کردم و سعی می‌کردم بین جلسات کتاب مرتبط رو مطالعه کنم.»

ج. نداشتن سوپروایزر در محیط کار

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۱۴: «واقعیت این است اکثر

بود که سربازهایی رو که مادرشون بیوه بود با ترفندی شماره تلفن مادرشون رو از سرباز می‌گرفت و با مادرا به بهانه‌ی کمک به بچه‌شون طرح دوستی می‌ریخت و...»

تغییر ناگهانی نقش

الف. سازمان‌دهی روان‌شناس در جدول سازمان رزمی مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۱: «اوایل که رفته بودم یگان سعی می‌کردم فاصله‌ی خودم رو با همکاران حفظ کنم و زیاد صمیمی نشم که البته خوب هم جواب می‌داد و از بین همکارانم چند مراجع داشتم اما فرماندهی بهداری تخصص قبول شد و من ارشدتر از بقیه بودم و اجباراً سرپرست شدم یکی از مراجعینم بنده‌ی خدا تو کار که ارتباط کاری زیادی با من داشت متوجه شده بودم که از من خجالت می‌کشد و ازم اجتناب می‌کنه.»

ب. کمبود نیروی انسانی

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۱۷: «به مشکلی که قبلنا داشتم مسأله‌ی نگهداری بود؛ هر وقت افسر نگهدار می‌شدم حداقل یکی دو نفر از عناصر کادر یا وظیفه که اون شب نگهدار بودن یا در حال حاضر مراجع بودن یا قبلاً.»

بحث

اخلاق می‌تواند به زندگی انسان انضباط بخشد و انسان را از بی‌ثباتی نجات دهد (۲۶) و به همین دلیل موضوع پابندی به اصول اخلاقی، سنگ بنای روان‌شناسی حرفه‌ای را تشکیل می‌دهد (۱). از طرفی دیگر روان‌شناسان شاغل در محیط‌های نظامی با چالش‌های اخلاقی متعددی مواجه می‌شوند؛ چالش‌هایی که توأم با مشکلات پیچیده و دائمی، اما حل‌شدنی هستند (۲۷). پژوهش حاضر با هدف بررسی مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی روان‌شناسان شاغل در یکی از محیط‌های نظامی انجام شد.

یکی از مهم‌ترین چالش‌های اخلاقی که روان‌شناسان شرکت‌کننده در این مطالعه با آن مواجه بودند، مسأله‌ی

روان‌درمانی‌های من تقریباً بدون تجربه و اتکا به رویکرد خاصی بوده و در چند سال اول بر اساس کسب تجربه و خلاقیت و تا حدودی تابع پروتکل بوده است.»

د. تخصصی نبودن فعالیت روان‌شناسی در یگان

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۵: «با توجه به باور عموم مردم در خصوص یک روان‌شناس که انتظار دارند در خصوص همه‌ی ابعاد زندگی بتوانند به او مراجعه کنند موارد زیادی وجود داشته که افرادی به من که تنها روان‌شناس پایگاه بودم مراجعه کرده و برای مثال خواهان مشاوره‌ی تحصیلی برای فرزند خود بوده‌اند که من با توجه به اینکه گرایشم روان‌شناسی تحصیلی یا مشاوره نبود سعی می‌کردم به‌صورت کلی مشاوره‌ی لازم را ارائه بدم.»

روابط چندگانه

الف. ناممکن بودن انتخاب در ورود / خروج رابطه درمانی مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۲۳: «خیلیا بهم گفتن که چون خونه‌ات تو منازل سازمانی هستش ما خیلی رغبت نمی‌کنیم بیایم مشاوره چون هم خودت بعدازظهر ما رو می‌بینی و هم خانومت که باعث خجالت ما میشه.»

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۱۹: «همین الان یکی از فرماندهان یگان، مراجع من هستش و اتفاقاً رابطه‌ی درمانی خوبی برقرار شده؛ منتها هر چند وقت یه بار مثل یه مقاومت این رابطه‌ی فرمانده و زیردست وسط جلسه پیدا میشه؛ بنده‌ی خدا خیلی مشکل داره از یه طرف فرصتش رو هم نداره به روان‌شناسی که شخصی هستن و توی شهر مطب دارن ارجاع بدمشون.»

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۸: «کسایی که مراجعه می‌کنن جزء همکاران هستند و در حقیقت ما به‌ناچار وارد روابط چندگانه می‌شیم، همکاری که باید شغل ما رو وصل کنه... مراجعه می‌کنه.»

ب. صلاحیت اخلاقی خود روان‌شناس

مشارکت‌کننده‌ی شماره‌ی ۴: «یه روان‌شناس همکارمون

و یک متخصص نظامی باتجربه به‌عنوان مربی به آنان برای دستیابی به صلاحیت فرهنگی، یاری برساند. موضوع صلاحیت‌نداشتن روان‌شناس نظامی می‌تواند نیروهای نظامی را در معرض خطر قرار دهد. روان‌شناس نظامی در قبال مطمئن‌ساختن مراجعانش در زمینه‌ی انجام‌دادن آنچه آن‌ها درخواست نموده‌اند، مسئول است. روان‌شناسان شاغل در نیروهای نظامی باید با دقت بین نیازهای سلسله‌مراتب فرماندهی با کسانی که در حال ارائه‌ی خدمات به آن‌ها هستند و فعالیت در زمینه‌ی کسب صلاحیت برای انجام درخواست‌های خاص هر مأموریت مشخص، تعادل ایجاد نمایند (۱۳).

چالش اخلاق حرفه‌ای دیگری که روان‌شناسان نظامی شرکت‌کننده در این پژوهش با آن روبه‌رو بودند، موضوع «رازداری» بود. این یافته مشابه با نتایج مطالعات مک‌کایولی^۶، هیوز^۷، لیبلینگ^۸ و کلیفانی^۹ (۱۳۰۶) است. اطلاعاتی که در محیط‌های غیرنظامی به‌عنوان اسرار خصوصی مراجع دارای حرمت و احترام هستند ممکن است در نیروهای نظامی بر اساس قوانین نظامی از افشای آن‌ها محافظت نشود. علاوه بر قانون «سه بزرگ» در زمینه‌ی دلایل افشاگری (به‌عنوان مثال خطر صدمه به خود، خطر آسیب‌رساندن به دیگران و خطر سوءاستفاده از کودک)، روان‌شناسان شاغل در محیط‌های نظامی به مراجعانشان اطلاع‌رسانی می‌کنند که سوءاستفاده‌های خانوادگی، رفتار هم‌جنس‌گرایی، انواع فعالیت‌های گوناگون تبهکارانه و هر چیز منفی که صلاحیت انجام وظیفه را تحت تاثیر قرار دهد نیز بدون رضایت آن‌ها افشا می‌گردد. متخصصان نظامی سلامت روان، با چالش‌های اخلاقی ناشی از رازداری، بسیار درگیر هستند (۱۷)؛ زیرا اساساً رازداری در

«مرزهای صلاحیت» بود. این یافته مشابه با نتایج مطالعات کوچرا^۱ و کیت - اشپیگل^۲ (۲۷ و ۲۲) است. از روان‌شناسان نظامی انتظار می‌رود سطح توانایی‌هایشان را در هر نقشی که به آن‌ها اختصاص داده می‌شود، افزایش دهند. روان‌شناسان شاغل در نیروهای نظامی ممکن است استرس ناشی از تعارض نقش‌ها و چالش‌های اخلاقی را زمانی که در حوزه‌ی جدید مشغول به فعالیت می‌شوند، تجربه کنند. این استرس می‌تواند به علت آموزش رسمی یا تجربه‌ی کم، مطالبات فرماندهان و حضور غیرمداوم روان‌شناسان نظامی در دوران جنگ و مأموریت‌های نظامی باشد. ممکن است از یک روان‌شناس خواسته شود تا به ارائه‌ی خدمات مورد نیاز سازمان متبوع خودش بپردازد، اما به دلیل آموزش و تجربه‌ی اندک و ناکافی، قادر به فعالیت مناسب و اثربخش نباشد و در نتیجه سلامتی و امنیت بیمار را به خطر بیندازد. روان‌شناسان نظامی باید با احتیاط بین خواسته‌های سازمانی با ممنوعیت‌های اخلاقی، تعادل برقرار کنند (۲). درباره‌ی فعالیت در خارج از حوزه‌ی صلاحیت، روان‌شناسان باید به دقت مهارت‌های واقعی خودشان را متناسب با بافت و جمعیت هدف، در نظر بگیرند (۲۲).

علاوه‌براین، نیروهای نظامی دارای یک فرهنگ منحصربه‌فرد با زبان و سبک‌های رفتاری و سیستم‌های اعتقادی خاص خودشان هستند. فرهنگ نظامی می‌تواند چالش‌شایان توجهی را برای روان‌شناسان نظامی تازه‌استخدام‌شده یا روان‌شناسان غیرنظامی که با نیروهای نظامی کار می‌کنند، به وجود آورد. ریجر^۳، ایتریج^۴، ریجر و گاهم^۵ (۲۸) توصیه می‌کنند که این دسته از روان‌شناسان باید در معرض فرهنگ، مقررات و آموزش‌های نظامی قرار بگیرند

6. McCauley
7. Hughes
8. Libeling
9. Kalifani
10. Disclosure

1. Koocher
2. Keith-Spiegel
3. Reger
4. Etherage
5. Gahm

در شروع ارزیابی برقرار کند، تحمل و آمادگی‌اش را در مقابل کج‌خلفی‌ها افزایش دهد و هرگونه روابط نقشی چندگانه‌ی ناخوشایند و گیج‌کننده را مستندسازی نماید.

موضوع «تغییر ناگهانی نقش‌ها» هم یکی دیگر از چالش‌های اخلاقی مهمی بود که روان‌شناسان نظامی شرکت‌کننده در این مطالعه با آن مواجه بودند. این یافته مشابه با نتایج مطالعات جانسون (۳۳، ۱۴ و ۳۴) است. روان‌شناسان نظامی اغلب در نقش مسئولیت‌های اجرایی، نظارتی یا پزشکی قانونی با مراجعان فعلی، سابق و آینده بدون آگاهی قبلی یا کم‌توان در پیش‌بینی این‌گونه نقش‌های جدید مواجه می‌شوند؛ به‌ویژه هنگامی که روان‌شناس تنها ارائه‌دهنده‌ی خدمات در یک مکان دورافتاده است و ممکن است امکان ارجاع مراجع یا عدم ارزیابی فرماندهی یا سایر ارزیابی‌های قانونی/اداری وجود نداشته باشد؛ البته چنین تغییرات ناگهانی ممکن است برای مراجعان ناراحت‌کننده باشد و می‌تواند پیامدهای نامطلوبی برای آن‌ها به دنبال داشته باشد و بر روابط درمانی مراجع و روان‌شناس نظامی تأثیر منفی بگذارد. زمانی که یک روان‌شناس نظامی در قالب نقش‌های نظارتی/نظامی فعالیت می‌کند به همان اندازه احتمال دارد مراجع احساس ناراحتی نماید. در شرایطی که تغییرات نقش ناگهانی، غیرمنتظره و فراتر از کنترل روان‌شناس است، چالش‌های اخلاقی حادث‌تر خواهند شد (۳۵ و ۳۶).

نتیجه‌گیری

چالش‌های اخلاقی در محیط‌های نظامی، مشکلاتی پیچیده و دائمی اما حل‌شدنی هستند. نظام‌نامه‌ی اخلاقی انجمن روان‌شناسی آمریکا^{۱۸} (۲ و ۳۷) راهنمایی‌های مهمی برای روان‌شناسان نظامی در زمینه‌ی تحلیل اخلاقی متفکرانه‌ی معضلات ناشی از تعارض نقش‌ها فراهم می‌کند. برای افزایش مدیریت اثربخش چالش‌های اخلاقی احتمالی برای

بین اکثر فارغ‌التحصیلان دوره‌های اخلاقی، مقدس است و اغلب، پذیرش محدودیت‌های مختلف تحمیل‌شده به‌وسیله‌ی مقررات نظامی در زمینه رازداری برای روان‌شناسان تازه‌استخدام شده دشوار است (۱۹ و ۲۰).

چالش اخلاقی دیگری که روان‌شناسان نظامی شرکت‌کننده در این پژوهش با آن مواجه بودند، موضوع «روابط چندگانه» بود. این یافته مشابه با نتایج مطالعات جانسون، رالف^{۱۱} و جانسون^{۱۲} (۷)، کندی^{۱۳} و مور^{۱۴} (۱۵) است. هویت دوگانه‌ی روان‌شناس نظامی، روابط چندگانه‌ی متعددی را به وجود می‌آورد و روابط چندگانه باعث کاهش حرفه‌ای‌بودن، ایجاد تعارض بین علایق و ایجاد قدرت ناعادلانه می‌شوند (۲۹).

به این دلیل که یک روان‌شناس نظامی، هم یک ارائه‌دهنده‌ی خدمات درمانی و هم یک افسر است، ممکن است خود را به‌صورت منظم در مواجهه با روابط چندگانه ببیند (۳۰). واقعیت این است که بسیاری از ایستگاه‌های خدمات‌رسانی، کوچک، دور یا هر دوی این‌ها هستند و به‌آسانی قابل فهم است که چرا روابط چندگانه اغلب به وجود می‌آیند (۳۱). گاهی اوقات، موضوع روابط چندگانه بی‌خطر است؛ اما در زمان‌های دیگر پیچیده و متأسفانه اجتناب‌ناپذیر است (۳۲). برای جلوگیری از آثار منفی این‌گونه روابط چندگانه‌ی اجتناب‌ناپذیر، جانسون و همکاران (۷) با استفاده از مأموریت‌های ناو هواپیمابر، به‌عنوان مثال، توصیه می‌کنند که یک روان‌شناس نظامی باید فرض کند که وضعیتی خنثی^{۱۵} در یگان دارد؛ همچنین فرض کند که هر عضو ناو در آینده، بیمار وی خواهد بود، از بیمار رضایت آگاهانه^{۱۶} کسب کند، از خودافشاگری^{۱۷} زیاد اجتناب نماید، یک رابطه‌ی مشاوره‌ای

11. Ralph
12. Johnson
13. Kennedy
14. Moore
15. Neutral
16. Informed Consent
17. Self-disclosure

18. American Psychological Association (APA)

روان‌شناسان نظامی پیشنهاد می‌شود:

نخست، روان‌شناسان نظامی از طریق شرکت در کارگاه‌های آموزشی، با ادبیات مربوط به تصمیم‌گیری‌های اخلاقی مهم و همچنین با ادبیات مربوط به تعارض‌های اخلاقی ذاتی در محیط‌های نظامی آشنا شوند تا به راحتی بتوانند از رویکرد تدوین تصمیم‌گیری اخلاقی مناسب استفاده کنند.

دوم، روان‌شناسان نظامی باید در کسب مشورت و نظارت، فعال باشند. روان‌شناسان ارشدتر، حقوق‌دانان و همکاران در حیطه‌ی انجمن‌های نظامی، اغلب منابع ایده‌آل مشورت، هنگام به‌وجود آمدن چالش‌های اخلاقی هستند.

سوم، روان‌شناسان نظامی باید به صورت ارادی خودشان را در برنامه‌های خودپایشی^{۱۹} درگیر کنند (۳۸) تا بتوانند به طور مداوم در تصمیم‌گیری اخلاقی اثربخش مشارکت نمایند. یکی از بهترین روش‌ها برای انجام دادن این کار، ایجاد گروه‌های ساختاری متشکل از همکاران روان‌شناس نظامی است که به صورت منظم همدیگر را ملاقات می‌کنند. مهم است که روان‌شناسان نظامی با همکارانی ارتباط برقرار کنند که با مشکلاتی مانند خودشان، دست‌وپنجه نرم می‌کنند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند از تمام روان‌شناسان نظامی شرکت‌کننده در این پژوهش تشکر و قدردانی کنند.

منابع

- 1- Plante T. Contemporary clinical psychology. New York: Wiley; 1999.
- 2- American Psychological Association. Ethical principles of psychologists and code of conduct. American psychologist. 2002; 57(12): 1060-73.
- 3- Page D. British psychological society code of conduct, ethical principles, & guidelines. Leicester: The British Psychological Society; 2001.
- 4- The British Psychological Society. Professional practice guidelines 1995: Division of clinical psychology. Leicester: The British Psychological Society; 2001.
- 5- Arlington VA. Pre-employment Psychological Evaluation Guidelines: International Association of Chiefs of Police. http://www.theiacp.org/psych_services_section (accessed on: 2016 July 27)
- 6- McCauley M, Hughes JH, Liebling-Kalifani H. Ethical considerations for military clinical psychologists: a review of selected literature. Military Psychology. 2008; 20(1): 7-20.
- 7- Johnson WB, Ralph J, Johnson SJ. Managing multiple roles in embedded environments: The case of aircraft carrier psychology. Professional Psychology: Research and Practice. 2005; 36(1): 73.
- 8- Jeffrey TB, Rankin RJ, Jeffrey LK. In service of two masters: The ethical-legal dilemma faced by military psychologists. Professional Psychology: Research and Practice. 1992; 23(2): 91-5.
- 9- Rotabi KS, Gammonley D, Gamble DN. Ethical guidelines for study abroad: Can we transform ugly Americans into engaged global citizens?. British Journal of Social Work. 2006; 36(3): 451-65.
- 10- Mangelsdorff AD. A Cross-Validation Study of Factors Affecting Military Psychologists' Decisions to Remain in Service: The 1984 Active Duty Psychologists Survey. Military Psychology. 1989; 1(4): 241-51.
- 11- Williams TJ, Picano JJ, Roland RR, Bartone P. Operational Psychology. The Oxford handbook of military psychology. 2012; 37.
- 12- Howe EG. Mixed agency in military medicine: Ethical roles in conflict. Washington: TMM Publications; 2003.
- 13- Kennedy CH, Johnson WB. Mixed agency in military psychology: Applying the American Psychological Association ethics code. Psychological Services. 2009; 6(1): 22.
- 14- Johnson WB. Top ethical challenges for military clinical psychologists. Military Psychology. 2008; 20(1): 49-62.
- 15- Kennedy CH, Moore BA. Evolution of clinical military psychology ethics. Military Psychology. 2008; 20(1): 1-6.
- 16- Johnson WB. Perennial ethical quandaries in military psychology: Toward American Psychological Association-Department of Defense collaboration. Professional Psychology: Research and Practice. 1995; 26(3): 281-7.
- 17- Jeffrey TB. Issues Regarding Confidentiality for Military Psychologists. Military Psychology. 1989; 1(1): 49-56.
- 18- Moore BA, Barnett JE. Military psychologists' desk reference. Oxford: Oxford University Press; 2014.
- 19- Howe EG. Ethical issues regarding mixed agency of military physicians. Social Science & Medicine. 1986; 23(8): 803-15.
- 20- U.S. Department of Defense. Mental health evaluations of members of the armed forces. <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/649001p.pdf> (accessed on: 2009 January 6)
- 21- Orme DR, Doerman AL. Ethical dilemmas and US Air Force clinical psychologists: A survey. Professional Psychology: Research and Practice. 2001; 32(3): 305.
- 22- Koocher GP, Keith-Spiegel P. Ethics in psychology and the mental health professions: Standards and cases. Oxford: Oxford University Press; 2008.
- 23- Bowles SV, Bartone PT. Clinical and Organizational Practice: Handbook of

- Military Psychology. Washington: Springer; 2017.
- 24- Johnson WB, Landsinger KL. Ethical Issues in Military Psychology: Handbook of Military Psychology. Washington: Springer; 2017.
- 25- Corbin J, Strauss A. Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. New York: Sage publications; 2014.
- 26- Sadeghi R, Ashk Torab T. Ethical Problems Observed By Nurse Students: Qualification Approach. Medical Ethics 2011; 5(15): 43-62. [in Persian]
- 27- Kennedy CH, Johnson WB. Mixed agency in military psychology: Applying the American Psychological Association ethics code. Psychological Services. 2009; 6(1): 22-31.
- 28- Reger MA, Etherage JR, Reger GM, Gahm GA. Civilian Psychologists in an Army Culture: The Ethical Challenge of Cultural Competence. Military Psychology. 2008; 20(1): 21-35.
- 29- Hines AH, Ader DN, Chang AS, Rundell JR. Dual agency, dual relationships, boundary crossings, and associated boundary violations: a survey of military and civilian psychiatrists. Mil Med. 1998; 163(12): 826-33.
- 30- Johnson W. Multiple relationships in military mental health counseling. Boundary issues in counseling: Multiple roles and responsibilities. 2014: 254-9.
- 31- Zur O. Multiple relationships in psychotherapy and counseling: Unavoidable, common, and mandatory dual relations in therapy. Taylor & Francis; 2016.
- 32- Staal MA, King RE. Managing a multiple relationship environment: The ethics of military psychology. Professional Psychology: Research and Practice. 2000; 31(6): 698.
- 33- Johnson WB, Bertschinger M, Snell AK, Wilson A. Secondary trauma and ethical obligations for military psychologists: preserving compassion and competence in the crucible of combat. Psychol Serv. 2014; 11(1): 68-74.
- 34- Johnson WB. Military settings. APA handbook of clinical psychology: Roots and branches, Vol 1. APA handbooks in psychology. Washington: American Psychological Association; 2016, p. 495-507.
- 35- Norcross JC, VandenBos GR, Freedheim DK, Pole N. APA handbook of clinical psychology: Psychopathology and health. Washington: American Psychological Association; 2016.
- 36- Shephard B. Soldiers and Psychiatrists in the Twentieth Century: A War of Nerves. Pimlico: Random House; 2002.
- 37- American Psychological Association. APA alerts federal officials to new policy banning psychologists from national security interrogations. <http://www.apa.org/news/press/releases/2015/10/banning-psychologists-interrogations.aspx>
- 38- Kirschman E, Kamena M, Fay J. Counseling cops: What clinicians need to know. New York: Guilford Publications; 2015.

Original Article

**Challenges of Professional Ethics Among Military Psychologists:
A Qualitative Approach**

Ramin Sepahvand¹, Amir Mohsen Rahnejat^{*2}, Haleh Shahed Hagh Ghadam³, Vahid Donyavi⁴, Arsia Taghva⁵

¹PhD Candidate in Military Psychology, Clinical Psychology Department, Medicine Faculty, Baghiat-Allah University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

²Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

³M.Sc. in Clinical Psychology, Islamic Azad University, Varamin Branch, Varamin, Iran.

⁴Associate Professor, Department of psychiatry, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

⁵Professor, Department of psychiatry, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

*Corresponding Author: arahnedjat@yahoo.com

Abstract

Military psychologists and mental health professionals live and work alongside their potential patients. For the most important concerns of military psychologists are multiple relationships, confidentiality, sudden role shifts and avoiding harm. The purpose of this study was to explore experiences of the military psychologists regarding ethical challenges in the counseling centers of one of the Iranian military forces. This qualitative and content analysis study was performed on 31 military psychologists during 2019. Participants had a master's degree in one of the psychology majors and 5-15 years of work experience. Data were collected by electronic questionnaire, due to access difficulty. The most important challenges of professional ethics mentioned by the participants included boundaries of competence, confidentiality, multiple relationships, and sudden role shifts. The results of this study showed that one of the problems affecting the performance of military psychologists is ethics' issues and its challenges. Thus, according to this study, to better manage possible ethical challenges for military psychologists, they are suggested to participate in workshops and become acquainted with important ethical decisions and ethical conflicts inherent to military settings, be active in obtaining consultation and supervisions, and involve themselves in self-monitoring programs to consistently make good ethical decisions.

Keywords: Professional ethics, Ethics' challenges, Military psychologists

